

IZVJEŠTAJ SA XII SASTANKA PODODBORA ZA POLJOPRIVREDU I RIBARSTVO

1. Otvaranje, uvodne napomene i usvajanje dnevnog reda

Predstavnici Evropske komisije (EK) su otvarajući sastanak Pododbora napomenuli da je u periodu između dva sastanka ostvaren napredak u oblasti poljoprivrede, bezbjednosti hrane, veterine i ribarstva i pozdravili su aktivnosti crnogorske administracije kako u zakonodavnom dijelu tako i u dijelu sprovođenja IPARD programa.

Crnogorska strana je informisala EK da je materijal za Pododbor prosljeđen na vrijeme u skladu sa definisanim rokovima i da su u materijalu sistematizovane najvažnije aktivnosti koje su sprovedene između dva sastanka Pododbora

Nakon uvodnih razmatranja usvojen je dnevni red sastanka.

2. Sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) – Najnoviji podaci u trgovini u oblasti poljoprivrede

2.1. Razvoj bilateralne trgovine osnovnim poljoprivrednim proizvodima uključujući razmjenu trgovinske statistike

Predstavnici Evropske komisije (DG AGRI), su konstatovali da trgovina osnovnim poljoprivrednim proizvodima u 2018. godini bilježi rast, kako u slučaju izvoza iz EU u Crnu Goru, tako i u slučaju uvoza iz Crne Gore. Navedeno je, da je struktura izvoza slična kao i prethodnih godina, te da se iz EU u Crnu Goru i dalje najviše izvozi svježe svinjsko i goveđe meso, sir, voće i povrće, dok su na strani uvoza u EU najzastupljenija bila eterična ulja, vino i pečurke. Nivo iskorišćenosti preferencijalne kvote za vino i dalje je na veoma niskom nivou, odnosno iskorišćenost kvote iznosi svega 22%.

Takođe, iskazano je zadovoljstvo što ne postoje neslaganja u podacima te da su isti kompatibilni.

Crnogorska strana se složila sa konstatacijama u vezi sa trendovima i strukturom razmjene osnovnih poljoprivrednih proizvoda. Iskazano je zadovoljstvo zbog kompatibilnosti podataka. Istaknuto je zadovoljstvo zbog rasta vrijednosti izvoza i navedeno da, između ostalih proizvoda i izvoz vina bilježi rast. Takođe je napomenuto da je Crna Gora počela da izvozi i vina u rinfuzu i da koristi kvote iz ATM-a, što do sada nije bio slučaj.

2.2. Razvoj bilateralne trgovine prerađenim poljoprivrednim proizvodima uključujući razmjenu trgovinske statistike

Predstavnici Evropske komisije (DG TRADE) su istakli da trgovina prerađenim poljoprivrednim proizvodima u 2018. godini bilježi pad na strani izvoza iz EU, dok je uvoz iz Crne Gore u porastu. Neslaganja u podacima su manja nego prethodnih godina i nema velikih odstupanja, te da su neslaganja prisutna samo u slučaju izvoza cigareta. Najviše izvoženi proizvodi iz EU u Crnu Goru su razni proizvodi za ishranu, proizvodi na bazi žitarica, prerađevine od kakaoa, alkoholna pića, pivo. Sa druge strane, proizvodi uvezani iz Crne Gore u EU su alkoholna pića, proizvodi od kakaoa, proizvodi na bazi žitarica.

Crnogorska strana je istakla da je i dalje prisutan izražen deficit u spoljnotrgovinskoj razmjeni prerađenim poljoprivrednim proizvodima, te da isti imaju manje učešće u odnosu na trgovinu osnovnim poljoprivrednim proizvodima. Istovremeno, crnogorska strana se saglasila sa kolegama iz EK u pogledu kompatibilnosti podataka i strukture proizvoda koji su predmet međusobne trgovine i istakla da radi na provjeri podataka koji su neusaglašeni, što je i pohvaljeno od strane predstavnika EK. Istaknuto je da su Crnoj Gori glavni EU partneri u bilateralnoj trgovini Hrvatska, Italija i Njemačka.

3. Sprovođenje SSP - Zaštita geografskih oznaka porijekla

Crnogorska strana je informisala da je od početka primjene Zakona o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, registrovano sedam naziva poljoprivrednih proizvoda, i to: „Njeguški pršut“ (geografska oznaka), „Pljevaljski sir“ (oznaka porijekla), „Crnogorski goveđi pršut“ i „Crnogorska stelja“ (oznake porijekla), „Crnogorski pršut“ (geografska oznaka), „Durmitorski skorup“ (oznaka porijekla) i „Kolašinski lisnati sir“ (oznaka porijekla). Sprovedene su brojne informativno-edukativne radionice po svim opštinama Crne Gore u cilju podizanja svijesti o značaju i koristima zaštite naziva proizvoda, kao i procedurama registracije i kontrole, u cilju motivisanja proizvođača da se uključe u šeme kvaliteta. Zahtjev ovlaštenom tijelu za ocjenjivanje usaglašenosti „Monteorganica“ d.o.o do sada su podnijeli proizvođači pet zaštićenih proizvoda.

EK je pozdravila napredak postignut od prošle godine i iskazala interesovanje za oznake „viši kvalitet“ i „proizvod sa moje farme“, budući da ih relevantni propisi EU ne prepoznaju kao šeme kvaliteta.

Crnogorska strana je objasnila da je riječ o nacionalnim šemama kvaliteta koje su ustanovljene po uzoru na neke zemlje članice EU i čiji je cilj, takođe, promocija poljoprivrednih proizvoda, a postupci registracije oznake „viši kvalitet“ i odobravanja korišćenja oznake „sa moje farme“ jednostavniji u odnosu na geografske oznake.

4. Sprovođenje SSP – Protokol 2 o vinima i alkoholnim pićima

Crnogorska strana je izvijestila da su nakon donošenja Zakona o vinu i podzakonskih akata, na inicijativu sektorskih udruženja, tokom 2019. godine, zaštićena:

- 2 naziva za geografsku oznaku vina (PGI): Crnogorski basen Skadarskog jezera i Crnogorsko primorje;
- i
- 5 naziva za oznaku porijekla vina (PGO): Podgorički subregion, Ulcinjski subregion, Crmnica, Boka kotorska i Nudo.

Implementacija sistema zaštite geografskog porijekla vina (PDO/PGI) zahtijeva uredno vođenje evidencije u vinariji i akreditaciju laboratorija za hemijsku analizu vina po standardu ISO 17025. Jedna laboratorija je već akreditovana (CETI), a još jedna laboratorija je u postupku akreditacije (UDG). Izmijenjena je struktura i način vođenja Registra vinograda i proizvodnje vina. Otpočele su aktivnosti na uspostavljanju elektronskog Vinogradarskog registra, a planirano je i uspostavljanje kompjuterskog sistema za praćenje proizvoda u vinskom sektoru (kompjutersko vođenje evidencije i kompjutersko funkcionisanje vinogradarskog registra). Predstavnici EK su ocijenili da su postignuti rezultati u sektoru vina i da je urađeno mnogo na zaštiti geografskih oznaka, te da treba razmišljati o izmjenama Protokola o vinu i alkoholnim pićima.

Kada je riječ o alkoholnim pićima, crnogorska strana je informisala da je u periodu između dva sastanka Pododbora donijet Pravilnik o načinu podnošenja zahtjeva i sadržaju proizvođačke specifikacije za registrovanje geografske oznake jakih alkoholnih pića, koji je usaglašen sa Regulativom (EZ) br. 110/2008.

EK je informisala da je donijeta nova regulativa o definisanju, opisivanju, predstavljanju i označavanju jakih alkoholnih pića, sa ciljem bolje zaštite geografskih oznaka jakih alkoholna pića i efikasnije kontrole i pozvala Crnu Goru da nastavi da uspješno koristi podršku kroz TAIEX u predstojećim aktivnostima na harmonizaciji zakonodavstva.

5. Poljoprivreda i ruralni razvoj

5.1. Agrobudžet za 2019. godinu – Šeme i nivo podrške

Crnogorska strana informisala je o mjerama podrške iz Agrobudžeta uz napomenu da se mjere prilagođavaju onome što je politika poljoprivrede na nivou Evropske unije.

Evropska komisija je pozdravila aktivnosti u dijelu implementacije mjera Agrobudžeta uz napomenu da se mora voditi računa o nepreklapanju istih sa podrškom koja se realizuje kroz sprovođenje IPARD II programa.

5.2. Implementacija Strategije i Akcionog plana – ažuriranje statusa (2018/2019 aktivnosti od posljednjeg sastanka Pododbora)

Predstavnici Crne Gore su izvijestili da je priprema ažurirane verzije Akcionog plana u završnoj fazi, te da će dokument biti dostavljen Evropskoj komisiji u narednih nekoliko nedjelja. Napomenuto je da će u navedenom dokumentu biti uvršteni komentari Evropske komisije koji su dobijeni u avgustu 2019. godine. Takođe, naglašeno je da će u narednoj fazi usklađivanja fokus biti na implementaciji, s obzirom da je veći dio propisa koji su bili planirani ovim dokumentom donešeno.

Uvođenje sistema računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava (FADN)

Crnogorska strana je izvijestila da je u toku realizacija FAO projekta za uspostavljanje FADN sistema u Crnoj Gori. Objašnjeno je da će se kroz projekat finansirati nabavka FADN softvera, te da je Crna Gora izabrala hrvatski model softvera. Takođe je navedeno da će i savjetodavne službe biti aktivno uključene u rad na uspostavljanju sistema.

Predstavnici Evropske komisije izrazili su zadovoljstvo zbog početka realizacije projekta i napomenuli da je izuzetno značajno što će savjetodavne službe biti uključene od samog početka realizacije Projekta uspostavljanja FADN-a.

Usklađivanje sa politikom Zajedničke organizacije tržišta (CMO)

Predstavnici Crne Gore izvijestili su o propisima koji su donešeni u periodu između održavanja dva sastanka Pododbora. Navedeno je da su na osnovu Zakona o uređenju tržišta, a shodno dinamici predviđenoj Akcionim planom, donešeni podzakonski akti kojima su detaljnije propisana pravila za uspostavljanje organizacija proizvođača, operativne programe u sektoru voća i povrća i raspodjelu preferencijalnih carinskih kvota. Istovremeno je napomenuto da je završena Studija o strukturi proizvodnje i stavljanju na tržište meda i drugih pčelinjih proizvoda, koja će biti osnov za donošenje Nacionalnog pčelarskog programa. Naglašeno je i da su navedeni podzakonski akti usaglašavani sa pripadajućim evropskim regulativama.

Crnogorska strana je navela i da su u cilju sprovođenja određenih CMO mjera, vršene izmjene Agrobudžeta i da su za 2019. godinu predviđena odvojena sredstva za finansiranje školskih šema, kao i organizacija proizvođača u dijelu koji se tiče obuka, te određenih CMO mjera za vino. Navedeno je da je tokom školske 2019/2020 godine, planirana realizacija pilot projekta „Školske šeme – voće, povrće, mlijeko i mlječni proizvodi za škole“. Pojašnjeno je na koji način će pilot projekat biti realizovan i navedeno da će se pilot projekat sprovesti u sedam škola u Crnoj Gori.

Evropska komisija je upoznata i sa tim da je u sektoru maslinovog ulja, uz podršku Međunarodnog savjeta za maslinu (IOC), organizovana obuka za organoleptičku ocjenu maslinovog ulja, čiji je cilj obuka stručnjaka koji će činiti Panel tim za organoleptičko ocjenjivanje maslinovog ulja.

Predstavnici Evropske komisije su istakli zadovoljstvo zbog nastavka usaglašavanja sa pravnom tekovinom EU. Naveli su da u narednom periodu posebnu pažnju treba posvetiti implementaciji propisa i uspostavljanju sistema potrebnih za implementaciju ove politike. Naglašeno je da je jako dobro što će se početi sa implementacijom Programa školskih šema, te da se ovaj program izuzetno uspješno sprovodi u državama članicama EU i snažno je podržan od strane javnosti. Istovremeno je naglašeno da je implementacija istog jako kompleksna, te da će trebati vremena da se prevaziđu poteškoće sa kojima su se sve države članice sretale u prvim godinama implementacije.

Registar poljoprivrednih gazdinstava

Crnogorska strana je informisala da se u Registru poljoprivrednih gazdinstava nalazi trenutno upisano 10.918 gazdinstava i da je povezan sa registrima Uprave za bezbjednost hrane, veterine i fitosanitarnih poslova, Uprave za nekretnine i Centralnog registra stanovništva

Sistem za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP)

Crnogorska strana je informisala da je finalno SIZEP softversko rješenje razvijeno i isporučeno u februaru 2018. i proces implementacije je otpočeo. Trenutno je 2.046 gazdinstava kroz ovaj sistem identifikovalo svoje parcele. Ukupno ucrtanih parcela je 5.527 što je 2.840,20 ha.

Predstavnici EK su pozdravili aktivnosti vezane za uspostavljanje Registra poljoprivrednih gazdinstava i Sistema za identifikaciju zemljišnih parcela kao preduslova za uspostavljanje Integrisanog administrativnog i kontrolnog sistema (IAKS) koji predstavlja osnov za realizaciju mjera poljoprivredne politike i da treba intenzivirati aktivnosti kako bi se što više parcela i korisnika obuhvatilo kroz ovaj sistem.

5.3. Razvoj administrativnih kapaciteta

Crnogorska strana je upoznala EK da je u aprilu 2019. godine usvojen novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja kojim se u Direktoratu za plaćanja povećava broj sistematizovanih radnih mjesta u skladu sa zahtjevima i preporukama EK-a, a takođe je i osnovana nova organizaciona jedinica (Direkcija za regionalnu koordinaciju), koja će vršiti koordinaciju regionalnih kancelarija buduće Agencije za plaćanja. Trenutno, Direktorat za plaćanja ima 87 sistematizovanih radnih mjesta, od kojih je 57 popunjeno i trenutna organizaciona struktura i procedure su u skladu sa kriterijumima za akreditaciju u pogledu podjele zadataka na autorizaciju, izvršavanje i računovodstvo i osiguranja uslova za primjenu principa četiri oka za izvršavanje ovih zadataka.

Predstavnici EK su pozdravili napore na izgradnji kapaciteta Direktorata za plaćanja i naglasili da je potrebno izvršiti adekvatnu obuku zaposlenih, dalje jačati administrativne kapacitete kako bi se programi uspješno sprovodili.

5.4. Informacija o IPARD programu (implementacija i zahtjevi za akreditaciju)

Crnogorska strana je informisala da se IPARD program realizuje u skladu sa planiranim. U dijelu realizacije prvih javnih poziva za Mjeru 1 - „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ i Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“ crnogorska strana je obavijestila da je za Mjeru 1 potpisano 240 ugovora dok je za Mjeru 3 potpisano 20 ugovora. Takođe, informisala je da su počeli da stižu prvi zahtjevi za isplatu i da je u toku procedura provjere tih zahtjeva kao i da se očekuje da u narednom periodu broj zahtjeva za isplatu bude mnogo veći. Takođe, nakon usvajanja izmjena IPARD II programa, 4. septembra objavljen je drugi javni poziv za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“, dok se objava drugog javnog poziva za mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ očekuje do kraja 2019. godine.

Kad je u pitanju akreditacija ostalih mjera IPARD II Programa, prije svega mjere 7 „Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja“, akreditacioni paket je dostavljen Evropskoj komisiji u septembru mjesecu 2019 za dobijanje povjeravanja zadataka i izvršenja budžeta za ovu mjeru.

Evropska komisija je pozdravila aktivnosti na sprovođenju IPARD programa. Naglasili su važnost ubrzavanja procesa uz poštovanje procedura kako bi što veći broj korisnika mogao da ostvari benefite od IPARD programa.

5.5. Ažuriranje informacije o IPARD like 1 i IPARD like 2 programu i ostalim donatorskim projektima (posebno MIDAS 2)

Crnogorska strana je informisala da su projekti IPARD like 1 i IPARD like 2 uspješno realizovani u predviđenim rokovima. Takođe, navedene su aktivnosti vezane za sprovođenje MIDAS 2 projekta.

Predstavnici Evropske komisije su izrazili zadovoljstvo realizacijom IPARD like projekata. Što se tiče sprovođenja MIDAS 2 programa EK je naglasila da se mora voditi posebna pažnja kako se planirane aktivnosti ne bi preklapile sa onim što je podrška od strane EK i kako aktivnosti ne bi dovele do opterećenja administrativnih kapaciteta za realizaciju programa finansiranih od strane EU.

6. RIBARSTVO

6.1. Razvoj bilateralne trgovine ribom i proizvodima od ribe (uključujući i razmjenu statistike)

Predstavnici DG NEAR su istakli da se stanje u spoljnotrgovinskoj razmjeni ribom i proizvodima od ribe nije značajnije izmjenilo u odnosu na prethodne godine. Trgovina ovim proizvodima je u korist EU. Istaknuto je da i dalje postoji razlika u podacima, te da je u tom pogledu potrebno sagledati ove razlike koje se evidentiraju iz godine u godinu.

Crnogorska strana je istakla da je svjesna razlika koji postoje u podacima, te da se u tom smislu vršila provjera sa nadležnim organima u Crnoj Gori i da se najvjerovatnije radi o metodologiji izvještavanja MONSTAT-a. Dogovoreno je da se nakon razgovora sa nadležnim organima u Crnoj Gori, EK izvjesti o razlozima odstupanja u podacima.

6.2. Informacije o EU legislativi, tehničkim mjerama i višegodišnjim planovima upravljanja u Mediteranu, razvoj Zajedničke ribarske politike

Predstavnici DG MARE su izvijestili crnogorsku stranu o zakonodavnim promjenama koje su u toku kao i o planiranim izmjenama u narednom periodu. U julu 2019. godine usvojena je nova uredba koja se odnosi na tehničke mjere. Kako u Mediteranu ne postoje kvote ulova to je najveći izazov kontrola minimalne veličine ribe i drugih morskih organizama ispod kojih se ne može vršiti ulov. Takođe, planirano je da se i dalje za sve vrste zabrani odbačeni ulov kao i da se što prije mora implementirati odredba da se sva ulovljena riba mora iskrcati. Što se tiče višegodišnjih planova upravljanja i dalje nema značajnijeg pomaka u planu za sitnu plavu ribu dok je u toku rad na višegodišnjem planu upravljanja za demerzalne resurse u Jadranskom moru. Što se tiče izmjene kontrolne uredbe i dalje su u toku usaglašavanja na nivou svih zemalja članica. Kada je u pitanju Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo, planirano je da se pravila za podršku učine fleksibilnijim i prilagodljivijim zemljama članicama i u toku je programiranje mjera za novi programski period 2021-2027.

6.3. Informacije o multilateralnoj saradnji: GFCM i Malta Medfish4ever ministarska konferencija MEDFISH4EVER

Crna Gora je i dalje ostala posvećena ostvarivanju svih ciljeva ministarske MEDFISH4EVER deklaracije u oblasti ribarstva na nivou Mediterana, a naročit napredak je napravljen u sakupljanju sveobuhvatnih podataka iz oblasti ribarstva, a naročito u dijelu sakupljanja podataka iz malog privrednog, sportsko-rekreativnog ribolova i socio-ekonomskih podataka, eliminisanju nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova, kao i međunarodne saradnje u cilju očuvanja djeljivih resursa riba i drugih morskih organizama. Crnogorska strana je informisala da su aktivnostima koje preduzimaju sve institucije članice Radne grupe za borbu protiv svih vrsta nelegalnog ribolova, koja je formirana u junu 2017. godine, postignuti značajni rezultati na smanjivanju svih oblika nelegalnog ribolova.

6.4. Razvoj ribarske flote, prerađivačka industrija i akvakultura

Ribarska flota: Crnogorska strana je informisala o stanju ribolovne flote do 15.09.2019. godine. Ukupan broj izdatih dozvola za različite vrste privrednog ribolova je 191. Kada je u pitanju broj brodova odnosno kapacitet ribolovne flote, Ministarstvo poljoprivrede je zatražilo od Instituta za biologiju mora da izvrši reviziju naučnog mišljenja i da da predlog kapaciteta ribolovne flote Crne Gore za period 2020-2025, a na osnovu kojeg će MPRR za naredni petogodišnji period izdavati dozvole za obavljanje privrednog ribolova na moru.

Prerađivačka industrija: Crnogorska strana je informisala da su prerađivački kapaciteti na prošlogodišnjem nivou odnosno da i dalje radi fabrika za dimljenje šarana i pastrmke (Ahileas) čiji je godišnji kapacitet od oko 120 t prerađene ribe i kompanije "Montefish" iz Tivta i "COGI MAR" iz Kotora koje vrše prepakivanje uvezene

ribe i drugih morskih organizama, a posjeduju i lance modernih maloprodajnih objekata visokog standarda širom Crne Gore.

Akvakultura: Počev od 2019. godine Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je uspostavilo Monitoring uzgajališta morske ribe koji je kreiran na osnovu dokumenta GFCM-a: "Smjernice o harmonizovanom programu monitoringa životne sredine (EMP) za uzgajališta morske ribe u Mediteranu i Crnom moru". Cilj monitoringa je ispunjavanje dobrih ekoloških parametara životne sredine i osiguranje dugoročne održivosti živih morskih resursa, održivi razvoj akvakulture i zaštita osjetljivih staništa. U skladu sa razvojnim planovima postavljenim u Strategiji ribarstva Crne Gore 2015-2020 a u cilju širenja djelatnosti marikulture u Planu područja posebne namjene za Obalno područje Crne Gore ("Službeni list CG", br 56/18), kao potencijalne nove lokacije, uvrštena su tri nova lokaliteta u Bokokotorskom zalivu i sedam lokaliteta na otvorenom moru. Predložene lokacije u Planu su navedene kao "potencijalno pogodne" za program marikulture tako da je početkom 2019. godine, Institut za biologiju mora je započeo sa istraživanjima na tri lokacije potrebno u skladu sa konceptom „Allocated Zones for Aquaculture“ (AZA), koji je usvojila Generalna komisija za ribarstvo Mediterana. Procjena je da će program istraživanja svih lokacija ukupno iznositi 140 000 eura i sprovodiće se u naredne 4 godine. Sredstva potrebna za istraživanja u 2019. godini su opredijeljena dijelom iz državnog budžeta (AGROBUDŽET), a dijelom od sredstava FAO AdriaMED projekta.

Brendiranje i označavanje proizvoda akvakulture je planirano kroz projekat Interreg IPA CBC poziv za Albaniju, Italiju i Crnu Goru - „Održivi i inovativni lanac vrijednosti poljoprivrednih i ribarstvenih proizvoda u cilju unaprijeđenja tržišta za MSP“ – „Food4Health“. Projektom je planirana dogradnja zgrade Instituta za biologiju mora za izgradnju moderne, kompletno opremljene laboratorije za inovativna istraživanja iz oblasti marikulture koja će biti i u funkciji pružanja pomoći uzgajivačima školjki i ribe, kao i formiranje mrijestilišta kamenica (*Ostrea edulis*).

6.5. Strategija razvoja ribarstva i akcioni plan-informacija o trenutnom stanju (aktivnosti 2018/2019 od poslednjeg sastanka pododbora) i napredak u administrativnim kapacitetima (ažuriranje najnovijih postignuća). Ažuriranje akcionog plana-stanje.

Crnogorska strana je informisala da je pripremljen Nacrt zakona o morskome ribarstvu i marikulutri, uz pomoć eksperata iz Hrvatske i uz podršku FAO AdriaMed projekta. Nacrt je trenutno u fazi usaglašavanja sa važećom pravnom praksom Crne Gore, nakon čega će isti biti prosljeđen Evropskoj Komisiji na mišljenje.

Takođe, pripremljeni su Predlog zakona o strukturnim mjerama i državnoj pomoći u ribarstvu i akvakulturi i Predlog zakona o uređenju tržišta u ribarstvu i akvakulturi koji su nakon usaglašavanja sa domaćim zakonodavstvom, 27.06.2019. godine prosljeđeni EK na komentare. Komentari od strane EK su dostavljeni krajem jula. Uvidom u dostavljene komentare EK, crnogorska strana je izvijestila da će moći prihvatiti samo neke komentare jer u suprotnom slučaju, s obzirom na nacionalno zakonodavstvo, zakoni bi bili neprimjenjivi. Takođe, crnogorska strana je istakla da su zakoni usaglašeni sa zakonodavstvom EU u mjeri u kojoj je to bilo moguće u ovom momentu, da se jedino može ići na postepenu harmonizaciju i da od strane EK očekuje razumijevanje za hitnost usvajanja ova dva zakona kako bi se krenulo sa aktivnostima u ove dvije bitne politike za sektor ribarstva. Dalja harmonizacija bi se nastavila usvajanjem podzakonskih akata kao i izmjenom zakona, posebno uzimajući u obzir da je i na nivou EU trenutno u toku izmjena ZRP.

Crnogorska strana je informisala da je nastavljeno sa sprovođenjem mjera podrške kroz Agrobudžet prema nacionalnoj šemi, da je nastavljena implementacija Programa prikupljanja podataka (DCF-DCRF) i da je detaljna revizija ovog plana urađena u maju 2019. godine.

Administrativni kapaciteti

Crnogorska strana je informisala da su, kada je riječ o broju angažovanog osoblja, administrativni kapaciteti Direktorata za ribarstvo ostali na nivou onog iz prethodnog izvještajnog perioda ali da je organizaciona struktura Direktorata za ribarstvo izmijenjena. Naime, izmjenom pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja od 29. novembra 2018, u okviru Direktorata za

ribarstvo formirana je Direkcija za strukturne mjere, tržište i državnu pomoć, čime je ispoštovana obaveza predviđena Strategijom ribarstva Crne Gore 2015-2020.

Unapređivanje kapaciteta administracije, inspekcije i naučnika iz Instituta za biologiju mora je i dalje nastavljeno kroz različite vidove TAIXEX podrške pa su u izvještajnom periodu organizovane četiri ekspertske misije.

6.5.1. Očuvanje resursa i upravljanje flotom, uključujući i međunarodne obaveze u okviru GMFC i saradnja s Adriamedom

Crna Gora je izvijestila da je i dalje nastavila da igra aktivnu ulogu u GFCM-u i da je u svoj zakonodavni okvir prenijela dio Preporuke GFCM (br.42/2018/8) koja se odnosi na sprovođenje hitnih mjera upravljanja sitnom plavom ribom u Jadranskom moru. Kada je u pitanju očuvanje i zaštita demerzalnih resursa, u poslednjih par godina, na ribolovnim plovnim objektima koji upotrebljavaju ribolovni alat mreža koča, primjenjuju se isključivo ribolovni alati sa dimenzijom oka mreže 40 mm kvadratnog oblika. Takođe, crnogorska strana je informisala da su predstavnici Direktorata za ribarstvo i Instituta za biologiju mora aktivno učestvovali u radu radnih grupa kao i na svim bitnijim sjednicama i radionicama GFCM. Posebno je istaknuto da prilikom donošenja odluka o ograničavanju ulova ili ribolova i EK i GFCM trebaju uzeti u obzir specifičnosti malog sektora ribarstva kao što je crnogorski, veličinu ribarske flote, ribolovni napor kao i geomorfološke karakteristike obale a posebno koliko je crnogorska flota doprinijela da stanje resursa ribe i drugih morskih organizama bude u stanju prelova. Nastavljene su sve planirane aktivnosti u okviru **FAO ADRIAMED** projekta i sprovedene su istraživačke ekspedicije u teritorijalnim i međunarodnim vodama južnog Jadrana za procjenu biomase pelagičnih i demerzalnih resursa.

6.5.2. Inspekcija i kontrola morskih resursa

Crnogorska strana je informisala da su, u novembru 2018. godine u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja, nakon završene adaptacije i opremanja odgovarajućeg prostora, stvoreni uslovi za uspostavljanje Ribarskog monitoring centra Crne Gore (RMC) i da je u toku procedura odabira odgovarajućeg kandidata za inspektora za morsko ribarstvo sa mjestom rada u Kotoru. U cilju unapređivanja kontrole i monitoringa ribolovnih aktivnosti na moru, započeta je procedura nabavke plovila za inspekciju iz sredstava projekta MIDAS II i da u periodu od 01-14. oktobra jedan crnogorski inspektor za morsko ribarstvo učestvuje u pilot projektu EU kontrole ribolova u međunarodnim vodama u Jadranskom moru.

6.5.3. Menadžment jegulje: trenutno stanje

Crnogorska strana je informisala da je, s obzirom da se radi o jednoj veoma osjetljivoj ribljoj vrsti, u Crnoj Gori i dalje na snazi ribolovni zabran za jegulju u trajanju od 90 dana i to u periodu od 01. septembra do 01. decembra, dok je minimalna dužina ispod koje je zabranjen ulov utvrđena na 30cm. Takođe, predstavnici DG MARE su upoznati i sa činjenicom da je Crna Gora u okviru godišnjeg programa prikupljanja podataka u ribarstvu (DCF-DCRF) započela i prikupljanje podataka za jegulju.

U trećoj fazi projekta GIZ "Zaštita i održivo korišćenje Skadarskog, Ohridskog i Prespanskog jezera", planirane su aktivnosti koje se najviše odnose na jegulju: obuke i podizanje kapaciteta domaćih institucija u pogledu istraživanja ove vrste; pilot projekat monitoringa resursa jegulje na Skadarskom jezeru i rijeci Bojani i potpisivanje prekograničnog sporazuma između Crne Gore i Albanije radi efikasnijeg upravljanja resursima ribe.

6.5.4. Ažuriranje akcionog plana

Predstavnici DG MARE su upoznati sa činjenicom da je veliki broj TAIXEX ekspertske misije osmišljen i tražen radi kvalitetnijeg ažuriranja Akcionog plana za prenošenje, implementaciju i sprovođenje pravne tekovine EU. Plan je da se do sredine sledeće godine uradi ovo ažuriranje i s obzirom da i Strategija razvoja ribarstva Crne Gore ističe u 2020 godini, planirano je da se sagleda mogućnosti i način izrade novog dokumenta.

6.6. Najnovije informacije EU projektima podrške i podrškom od ostalih donatora/Međunarodnih finansijskih institucija u oblasti ribarstva (informacija o projektima/iznosima/donatorima i podaci o napretku u realizaciji)

Crnogorska strana je informisala o osnovnim aktivnostima na realizaciji projekata: FAO AdriaMed, ARIEL, BLUELAND i MIDAS II. Takođe, informisala je da je Direktor za ribarstvo krenuo sa određenim aktivnostima potrebnih za realizaciju budućeg projekta u okviru IPA II 2018.

6.7. Integralna pomorska politika: Eu strategija za Jadransko – jonski region (EUSAIR) i Direktiva o prostornom planiranju morskog područja (2014/89/EU)

Crnogorska strana je informisala da i dalje aktivno učestvuje u implementaciji EUSAIR-a i to posebno u periodu jun 2018- jun 2019 kada je Crna Gora od Italije preuzela jednogodišnje predsjedavanje Jadransko-jonskom inicijativom (AII) i EUSAIR-om. Kada govorimo o Plavom rastu posebna pažnja je posvećena promociji i produbljivanju saradnje u oblastima: održivog ribarstva, akvakulture i integralnog upravljanja obalnim područjem pa su organizovani različiti događaji (konferencije, okrugli stolovi, seminari, radionice) na kojima su učešće uzeli predstavnici različitih zainteresovanih subjekata u oblasti Plavog rasta (ministarstva, Privredne komore, univerziteti, regionalne i lokalne vlasti, privatni sektor) čime je značajno unaprijeđena saradnja i razumijevanje prioriteta EUSAIR-a i mogućnosti koju pružaju zajednički projekti.

Vezano za implementaciju Direktive o prostornom planiranju morskog područja (Maritime Spatial Planning Directive) (2014/89/EU) predstavnik DG MARE je informisao o planiranim sastancima i konferencijama na kojima Crna Gora može učestvovati kao zemlja posmatrač kao i o budućim planiranim pozivima za podnošenje projekata koji bi se odnosili na Plavi rast.

7. Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna pitanja

7.1. Implementacija Strategije i Akcionog plana – ažuriranje statusa (2018/2019 aktivnosti od posljednjeg pododбора)

Crnogorska strana je informisala da se od dana kada je Vlada Crne Gore na 126-oj sjednici održanoj 10.09.2015. godine usvojila Strategiju Crne Gore za transpoziciju i implementaciju propisa Poglavlja 12 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika sa sveobuhvatnim Akcionim planom i Specifičnim akcionim planom za klasičnu kugu svinja, Strategija kontinuirano implementira i da je u Prilogu 1 dat detaljan pregled transpozicije i implementacije u izvještajnom periodu.

Crnogorska strana je informisala da se do kraja IV kvartala 2019. godine planira usvajanje ažurirane Strategije za transpoziciju i implementaciju propisa Poglavlja 12 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika sa sveobuhvatnim Akcionim planom i Specifičnim akcionim planom za klasičnu kugu svinja.

EK je ohrabрила Crnu Goru da nastavi sa transpozicijom i implementacijom.

7.2. Prenosjenе pravne tekovine EU (najnoviji podaci)

7.2.1. Usvajanje okvirnog zakonodavstva

Crnogorska strana je informisala da je, u svrhe dalje harmonizacije odnosno implementacije i ispunjavanja završnih mjerila, 18. jun 2019. godine objavljen je javni poziv za izbor predstavnika nevladinih organizacija u radno tijelo Uprave i sprovođenje javne rasprave u pripremi izmjena i dopuna Zakona o zaštiti dobrobiti životinja (Službeni list CG, br. 14/08 i 47/15).

7.2.2. Usvajanje sekundarnog zakonodavstva

Crnogorska strana je informisala da je u periodu od 1. septembra 2018. godine do 1. septembra 2019. godine: u oblasti bezbjednosti hrane usvojeno 13 propisa, u veterinarskoj oblasti 13 propisa i u fitosanitarnoj oblasti 26 propisa.

Crnogorska strana je informisala da je 01. septembra 2019. godine u registar je upisano ukupno 667 subjekata koji su stekli pravo na upotrebu MNE broja kao preduslov za implementaciju Sistema biljnih pasoša u Crnoj Gori u skladu sa obavezama po članu 6 Direktive 2000/29 i 92/90 i 93/50..

Crna Gora je izvijestila da je u 2018/2019 godini nastavljeno sa realizacijom Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja u skladu sa Akcionim planom za period od 2016. do 2021., godine i da se sve predviđene aktivnosti realizuju se u skladu sa Planom i da se obuka korisnika sredstava za zaštitu bilja odvija u kontinuitetu kao jedna od predviđenih aktivnosti po Nacionalnom planu za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja.

Evropska komisija se pohvalno izrazila i ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa sprovođenjem legislative.

7.3. Administrativni/institucionalni kapaciteti

7.3.1. Nadležni organi

Crnogorska strana je informisala da je nakon sprovedenih institucionalnih promjena u 2016. (osnivanje Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove) i 2017. godine (veterinarski, fitosanitrani i inspektori za hranu u sastavu Uprave) nastavilo se sa daljim jačanjem kako institucionalnih tako i administrativnih kapaciteta u cilju ispunjavanja Mjerila 2. i 3. za zatvaranje pregovora.

Na osnovu člana 28 stav 4 Zakona o državnoj upravi (Sl. list CG br. 78/18), člana 39 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprve (Sl. list CG br. 87/18), na predlog direktora/ice Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Vlada Crne Gore, na 116. sjednici održanoj 04.04.2019. godine, utvrdila je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove kao samostalnog organa.

U izvještajnom periodu zaposlena su 2 savjetnika u oblasti bezbjednosti hrane.

EK je konstatovala da postoji napredak u zapošljavanju ali manjeg obima naglašavajući potrebu zapošljavanja u cilju ispunjenja mjerila za zatvaranje pregovora i implementaciju.

7.3.2. Laboratorije

Crnogorska strana je izvijestila o preduzimanju aktivnosti neophodnih za akreditaciju laboratorija odnosno metoda u skladu sa evropskim zakonodavstvom i da za sada jedino nema laboratoriju za GMO ali da se već preduzimaju sve potrebne mjere kako bi se te analize vršile u akreditovanim laboratorijama EU.

EK je naglasila da država ne mora imati razvijene sve laboratorijske kapacitete već da za određena ispitivanja može ugovorom ovlastiti i neke laboratorije zemalja EU.

7.4. Sprovođenje zakonodavstva

7.4.1. Identifikacija i registracija životinja

Crnogorska strana je izvijestila o statusu sistema za identifikaciju i registraciju životinja, kao i o rješavanju problema koji se pojavljuju u uspostavljenom sistemu. Crnogorska strana je izvijestila o aktivnostima na bazi za pse i mačke i čipovanju pasa.

EK je konstatovala operativnost uspostavljenog sistema i naglasila potrebu njegovog stalnog unaprjeđivanja.

7.4.2. Strukturni zahtjevi za objekte za proizvodnju hrane i kvalitet sirovog mlijeka

Crnogorska strana je izvijestila da je evidentno unaprjeđenje objekata za hranu životinjskog porijekla i nus proizvodeu prethodnom periodu u odnosu na presjek stanja objekata koji je dostavljen Evropskoj komisiji krajem 2014. godine, kada su samo 3 objekta bila u potpunosti usaglašena sa EU zahtjevima. Zahvaljujući činjenici da je Poglavlje 12 otvoreno i da je na taj način Crna Gora dobila dodatne smjernice i podršku EU, u cilju potpunog usaglašavanja sa standardima EU, proces usaglašavanja objekata je značajno dobio na zamahu.

Činjenica da je do sada ukupno sa EU zahtjevima usaglašeno 63 objekta za hranu životinjskog porijekla za proizvodnju proizvoda životinjskog porijekla govori u prilog tome da su sve aktivnosti nadležnih organa, kako u dijelu stvaranja pravnih preduslova, tako i u dijelu podizanja nivoa obučenosti i upoznavanja subjekata u poslovanju hranom sa novousvojenim pravilima u ovoj oblasti doprinijela značajno boljem nivou pripremljenosti objekata za obaveze članstva u EU.

EK je ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa sprovođenjem planova unaprjeđenja objekata.

Kvalitet sirovog mlijeka

Crna Gora je izvijestila da je Vlada Crne Gore je na 112. sjednici od 7. marta 2019. godine usvojila Prvi polugodišnji izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unaprjeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom koji je dostavljen Evropskoj komisiji. U skladu sa aktivnostima i mjerama koje su definisane Nacionalnim programom za unaprjeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom, svih deset aktivnosti je ili realizovano ili se realizuje kontinuirano planiranom dinamikom, uz napomenu o održanim obukama kroz IPA 2014 projekat.

Pojedine aktivnosti, kao što je uspostavljanje baze podataka gazdinstava na kojima se proizvodi sirovo mlijeko i proizvodi od mlijeka, kao i uspostavljanje laboratorijskog informacionog menadžment sistema za Laboratoriju za mljekarstvo, nijesu realizovane u planiranom roku, ali je realizacija u toku. Naime, opredjeljenje Ministarstva i Uprave da koriste MIDAS 2 projekat za finansiranje ovih pozicija, obuhvaćenih širim aktivnostima, odnosno uspostavljanjem sveobuhvatnog veterinarskog informacionog sistema, obezbijediće značajno kvalitetnije i preciznije podatke o kvalitetu sirovog mlijeka, a time i kvalitetnije odluke o narednim koracima i mjerama za unaprjeđenje. Iz tog razloga, kašnjenje u realizaciji aktivnosti je prihvatljivo i nije neracionalno.

EK je takođe ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa usaglašavanjem kvaliteta mlijeka.

7.4.3. Sakupljanje i tretman leševa životinja i nus proizvoda životinjskog porijekla

Crnogorska strana je izvijestila da intezivno radi na rješavanju tretmana nusproizvoda životinjskog porijekla koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi da je Vlada Crne Gore je na 82. sjednici od 21. juna 2018. godine donijela Plan upravljanja nus proizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom. Predviđeno je da objekat za preradu bude pod jednom krovnom konstrukcijom, ali sa dvije potpuno fizički odvojene cjeline, koje će nakon što se za to stvore uslovi (pravilno odvajanje nusproizvoda) biti pregrađen tako da će sa već ugrađenom opremom biti osposobljen za preradu kategorije 1 i 2 u jednom dijelu i kategorije 3 u drugom dijelu. Procjena troškova izgradnje postrojenja: 5 miliona €.

Crna Gora je izvijestila da će, uzimajući u obzir da se radi o velikoj investiciji, za potrebe sprovođenja ovog Plana iskoristiti dostupna finansijska sredstva međunarodnih institucija, uključujući dostupna sredstva Svjetske banke, a kroz IPA 2018 je aplicirano za izgradnju sabirnih centara i nabavku prevoznih sredstava i druge potrebne opreme. Za obuke nadležnih inspektora, subjekata u poslovanju hranom i administracije biće iskorišćena dostupna sredstva i podrška –IPA, TAIEK, BTSF i dr.

Crna Gora je izvijestila da je Vlada Crne Gore je na 131. sjednici od 25. jula 2019. godine usvojila Godišnji

izvještaj o realizaciji plana upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa Akcionim planom (za period 30. jun 2018 - 30. jun 2019. godine).

EK je takođe ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa realizacijom Plana.

7.5. EU akreditacija poljoprivrednih proizvoda za izvoz

Crna Gora je izvjestila da sprovodi potrebne aktivnosti na postupcima za akreditaciju poljoprivrednih proizvoda za izvoz u EU u skladu sa zahtjevima subjekata u poslovanju hranom koji su zainteresovani za izvoz na tržište EU.

Na osnovu podnetog zahtjeva Uprava sprovodi postupak provjere ispunjenosti propisanih zahtjeva i davanje predloga za uključivanje objekata na listu za izvoz u EU u skladu sa procedurom za pregled i odobravanje objekata u poslovanju hranom životinjskog porijekla za stavljanje na listu za izvoz u EU (br. 323/18-0101-839 od 6.03.2018. godine).

Na listi EU nalaze se:

Hrana:

- 1. Sekcija I: Meso domaćih papkara (04/09/2018):**
 - objekat odobreni broj 114: Goranović D.o.o., Nikšić;
- 2. Sekcija VI: Proizvodi od mesa (04/09/2018):**
 - objekat odobreni broj 2: Goranović D.o.o., Nikšić;
 - objekat odobreni broj 29: Gradina Company D.o.o., Rožaje;
- 3. Sekcija VIII: Proizvodi ribarstva (09/01/2017):**
 - objekat odobreni broj MNE 04: Rozafa D.o.o., Podgorica;
 - objekat odobreni broj MNE 71: Montefish D.o.o., Tivat;
 - objekat odobreni broj MNE 84: Triomare D.o.o., Bar;
- 4. Sekcija X : Jaja i proizvodi od jaja (12/10/2017):**
 - objekat odobreni broj 52: Rebracommerce D.o.o., Herceg Novi;
 - objekat odobreni broj 181: Agromont D.o.o., Danilovgrad;
 - objekat odobreni broj 183: Alkoset D.o.o., Nikšić;
- 5. Sekcija XIII: Tretirani stomaci, bladders and intestines: casing only (17/06/2019):**
 - objekat odobreni broj 23: Darma D.o.o., Podgorica;

Nus proizvodi životinjskog porijekla:

- 1. Sekcija III: Drugi objekt za sakupljanje ili rukovanje nusproizvodima životinjskog podrijetla (tj. neprerađenim/netretiranim materijalima) (19/04/2018)**
 - objekat odobreni broj 18: Gradina Company d.o.o., Rožaje;
 - objekat odobreni broj 20: Mesopromet d.o.o., Bijelo Polje;
 - objekat odobreni broj 43: Agrosjever d.o.o., Berane;
 - objekat odobreni broj 59: Miniko d.o.o., Nikšić.

Takođe, sprovedene su aktivnosti i Crna Gora je stavljena i na listu zemalja sa odobrenim planovima monitoringa rezidua i za mlijeko (Implementaciona Odluka Komisije (EU) 2017/903 od 23. maja 2017. o izmjeni Odluke 2011/163/EU o odobravanju planova koje su dostavile treće zemlje u skladu sa članom 29. Direktive Savjeta 96/23/EZ).

Crna Gora kontinuirano sprovodi aktivnosti u skladu sa datim preporukama iz Izvještaja o sprovedenom auditu od strane EK iz novembra 2017. godine.

Crna Gora je pokrenula i postupak za merkantilni krompir odnosno pokrenula proceduru prema Evropskoj komisiji (broj: 320/17-0411-5447 od 1.12.2017.), u cilju priznavanja Crne Gore kao zemlje slobodne od fitopatogene bakterije *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, što je i uslov za izvoz merkantilnog krompira na teritoriju Evropske Unije. U skladu sa navedenim, Evropskoj Komisiji su dostavljeni izvještaji o sprovođenju posebnog nadzora nad fitopatogenom bakterijom *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*,

kao i posebnih nadzora nad drugim relevantnim štetnim organizmima koji se sprovode u proizvodnji sjemenskog i merkantilnog krompira u Crnoj Gori. Procedura je u toku i nastaviće se u skladu sa daljim instrukcijama Evropske Komisije, a misija će biti održana od 5. do 14. novembra 2019. godine.

EK je ohrabrila Crnu Goru na dosadašnjim aktivnostima na akreditaciji poljoprivrednih proizvoda.

7.6. Ažuriranje informacija o kontroli bolesti kvrgave kože, kampanje vakcinacije

Crnogorska strana je informisala EK o kontroli bolesti kvrgave kože i aktivnostima vezanim na sprječavanju unošenja afričke kuge svinja.

EK je pohvalila aktivno učešće Crne Gore u suzbijanju bolesti kvrgave kože.

7.7. Najnoviji podaci o projektima pomoći EU i podršci drugih donatora/međunarodnih finansijskih institucija u oblasti bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike (kratka prezentacija i spisak donator/projekata/vrijednosti)

Crnogorska strana je izvijestila EK o projektima koji se realizuju.